

Egy uralkodó vonás van a műben, amely Széchenyinek legalább irodalmi műveivel szemben éles ellentétet mutat, az előadásmód. Idetartozik a tervszerűség, az egység, a világos tagolás. Szekfű a tagolásban, például a korok beosztásában is újat ad, még több újságot nyújt a mű a nemzeti élet bonyolultságának érzékeltetésében. Regényszerű érdekessége dacára ezért mondhatják a szakemberek nehéz olvasmánynak ezt a kötetet is. Élvezheti a fölületes olvasó is, mélyebb szépségeibe csak figyelemmel lehet behatolni, amint csak figyelem árán lehet méltányolni a mellékelt térképek és képek kiválogatását és csoportosítását is.

Ezek a képek és térképek élesek, mint Szekfű ítéletei. A képek élessége a rajzolókat és a nyomdatechnikát dicsérik; Szekfű ítéleteit élessé az előadás tömörsége és itt-ott a szerző pesszimizmusa teszi. Szekfű a pesszimizmusban is Széchenyi nyomaiban jár. Kövessük-e őket ebben? A választ Szekfű szavaiból veszem: hinni kell Széchenyi elveinek diadalában.

Gaál Sándor.

Oravala Ágoston : A parasztproféta. Életrajzi regény. Finn eredetiből fordította br. Podmaniczky Pál. A fordító kiadása. Sopron, 1932. Számos képpel és hangjegymelléklettel.

A «biographie romancée» divata csak látszik újnak és fölkapottnak, de tulajdonképpen ősrégi. Őse mindenfajta stilizált történetírás, legközelebbi atyjafia — mert témáit különös szeretettel veszi vallásos térről — a legenda. Formáló szempontja mindig kettős: egyszerre akar lenni — ha nem is mindig tudatosan — poézis és «igaz történet». Innen a kritika állandó zavara vele szemben: mert sem mint költői műalkotást, sem mint történelmi művet nem lehet kizárólagosan és igazságosan elbírálni. Legméltányosabb és legtárgyszerűbb egyszerűen dokumentumnak, emberi és kordoku-

mentumnak nézni és mint ilyet értékelni. Ezzel a nézőponttal lehetünk leginkább megbízható bemutatói s valamennyire bírái ennek a könyvnek is.

Egy embert, egy népet és egy problémát dokumentál ez a könyv — mellőzésével az irodalmi «szenzációk» hangszereléséből a leghalványabb árnyalatnak is, de igen őszintén és becsületesen s annak számára, aki türelmes és fogékony hallgatója tud lenni halk és meglehetősen egyhúrú előadásának: igen megragadóan is.

Az embert Ruotsalainen Pálnak hívták. Kívül belül különös koponyájú egyszerű finn paraszt volt. Sem az élete pályájában, sem az egyéniségében nincs semmi a «regényhős» nagyvonalúságából és sokrétűségéből. Külső élete küzködés a földdel, belső élete vívódás a saját emberi gyarlóságaival. Mégis ez az ember volt elhivatva arra, hogy hozzá hasonló szürke, homályos, kicsiny paraszti életek ezreiben, de azután intelligens honfitársainak akkor még (a mult század első felében) nagyon vékony rétegében is fölragyogtassa a krisztusi élet elfeledett szépségeit s lélekölő közönybe tompult vagy határozatlanul keresgélő lelküknek útát mutasson az örökkévalóság felé. Mindezt Ruotsalainen — aki semmi sem volt kevesebb, mint vallási virtuóz és angol-szász típusú utcasarki prédikátor — egyszerűen azzal érte el, hogy az egész életét odatette ennek a két döntő bibliai szónak a megértésére: Bűn és Kegyelem. Amit ezekből megértett — halála órájáig egyre tisztuló és mélyülő megértéssel — azt igyekezett alkalmazni a maga küzdő, vergődő életére s egyszerű szavakkal, alázatos magától-értetődőséggel elmondotta segítségül más küzdő és vergődő életeknek. Nem voltak misztikus élményei, nem ismerte egy merőben másfajta vallásosság istenmámorát, még csak szervező sem volt a szó szoros értel-

üres térben mozog. Ha pedig tisztán szépirodalmi mű volna, nem soroznók előnyei közé sem széthulló szerkesztését, sem jellemző és ábrázoló készletének soványságát, sem kevéssé ötletes és majdnem teljesen humortalan előadását. De, mert sem egyik, sem másik, vesszük annak, ami: ritkabeccsű és ránk, magyarokra különös jelentőségű dokumentumnak, amelynek pompás magyarságú tolmácsolásáért, gondos, sokoldalú kommentálásáért s izléses köntösben való áldozatkész kiadásáért a nagyszerű nyelvtelenségű és lobogó missziói hevületű fordítót minden elismerés megilleti.

Révész Imre.

Hat verseskötnyv.

Petri Mór: Magyar szonettek és egyéb versek. Budapest, 1933. A szerző kiadása. — **Gyökössy Endre: Hiszek.** Jubileumi verseskötnyv, 1902—1932. Budapest, Singer és Wolfner kiad. — **Sértő Kálmán: Falusi pillanatok.** Genius kiadása. — **Losonczy Ádám: Látomás a garázsban.** Budapest, 1933. A Vajda János Társaság kiadása. — **Magasi Artur: A kristály és a kaméleon.** Az Élet kiadása. — **Szendró József: Bravó Ézsau.** Tersánszky J. Jenő előszavával. A «Hangszóró» kiadása, 1933.

Petri Mór, a költő, hetven éves. Kötetbe foglalt versei az élet őszének utolsó, nagy termékenységgel kibomló virágai. A szonettnek nálunk ő a legszorgalmasabb művelője: egy-egy újsághír, exotikum, esemény, sokszor csak eset, már szonett írására ihleti. Ebbe a kerek, zárt formába ácsolja bele a lélek friss benyomásait, nem mindig szerencsés reflexiókkal kísérve. Komor látásmódja bizonyos szónoki pózzal párosul. Az elmulás kegyetlen keserősége borítja legtöbbször sötétbe verseit. Vigasztaló világosság alig villan e szonettekben. Triolettjeinek ügyesen feldobott színfoltjai már tisztább, finomabb költői hangulatot teremtenek. Ihlete e rövid, nyolcsoros versek-

ben friss marad, nem fogy ki. Mozaikjaiból nagyobb kedvvel tudnánk összeállítani a költő szentimentálisan szomorú, de igaz arcát. Ez az arc csak akkor melegszik át, ha a maga problémáiról ír a költő. Hálás és nagyon is kimerített témája: gyermekkorának emlékei. Itt csak szokványos hangokat üt meg. Hazafias lírája — a Lévay Józsefek, Tóth Kálmánok nyelvén — már nem tud átütő erejét kitermelni. Közlebbi és egyszerűbb, erősebb és őszintébb kell. Egy emberi élet nagy kultúrája, tiszteletreméltó érzései és tiszta, végigvezetett, logikus gondolatjai mögött olyan ember áll, aki ezután az elszállt élet után nyúl, mint galamb után, amelyet hasztalan próbál kézre csalogatni. És ez a vágy az, ami verseit megszépíti.

A gyermekek barátja, *Gyökössy Endre* is abba a költői iskolába járt még, ahová a szonettek írója tartozik. De egy lépéssel mégis messzebb lépett. Most, amikor harminc év termésének javát kezünkbe adja, három szempontból is érdekes ez a kötet. Egyrészt a lélek belső, egyéni fejlődése szempontjából, az ifjúság, a férfikor s az öregség első árnyain át. Másrészt, mert érdekes irodalmi korszakokat ível át ez a pálya a nemzeti klasszicizmus utolsó napjaitól Ady forradalmán át az új népiesség mesgyéjéig. A harmadik nézőpontot a politikai háttér változó képei, a verőfényes béke boldog kora, a világháború borzalmas tablója és a jelen reménytelen képei adják a megfigyelésre. A szerelem, a család meleg szeretete, barátság, kenyérgondok, majd a mulandóság problémája a láncszemei a harminc év belső fejlődésének. Arany, Petőfi népiességének hagyományát jelzik dalai, ifjúkori szerelmes versei, aztán teret kap Ady erős egyéniségének szuggesztív hatása. Sokszor éppen a szembe fordulásban (Hivogat Kelet) ott vibrálnak az új szóképek, új gondolatkörök, merészebb villanások s mindaz